

A MAGYARSÁG OKTATÁSA A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN AZ ERŐSSÉGEK, HIÁNYOSSÁGOK ÉS JAVASLATOK ERŐTERÉBEN

Barabási Tünde Ph.D.
Márkus Edina Ph.D.
Takács-Miklósi Márta Ph.D

EFOP-5.2.2-17-2017-00066

Tanuló közösségek és társadalmi átalakulás:
kelet-közép-európai tapasztalatok

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

- „**Tanuló közösségek és társadalmi átalakulás – kelet-közép-európai tapasztalatok**” c. projekt – **Nullpont Kulturális Egyesület**
- **célja:**
 - ✓ feln. ttképzés nem formális intézményrendszerének,
 - ✓ jogi szabályozásának,
 - ✓ mennyiségi és minőségi jellemzőinek megismerése
- **fókusz:**
 - ✓ felnőtt tanulás nem formális, kulturális és közösségi módozatai,
 - ✓ jó gyakorlatok megismertetése,
 - ✓ adaptációk kidolgozása
- **tanuláshoz való jog** alapjogként érvényesülésének vizsgálata a hazai és nemzetközi jogszabályi környezetben

ROMÁNIA: AZ ERDÉLYI TANULÁS HELYZETE

- a magyarul tanulók összlétszáma: csökken tendencia
- a magyar oktatásban résztvevők aránya a teljes iskolai populációra vetítve az 1996-os 4,59 %-os mélypont után folyamatos növekedést mutat (2014-ben 5,11%)
 - Székelyföldön: a magyar nemzetiségűek nagy többsége magyar nyelven tanul
 - Partium: a magyar óvodákban tanulók aránya jelentősen elmarad a népességén belüli magyar aránytól; az elemi oktatásban valamivel kedvezőbb a helyzet
 - Szórványban a legkedvezőtlenebb: 64,1%
- az egyetemen való továbbtanulás esélyhányadosai – javuló tendencia:
0,49 → 0,72 (2011)

HELYZETE – OKTATÁSI KISTÉRSÉGEK (KAPITÁNY, 2016)

dominánsan magyar oktatási
kistérség (jellemzően a Székelyföld)

párhuzamos oktatási rendszerekkel
rendelkező, versengő oktatási
hálózattal jellemezhető kistérségek
(pl. Marosvásárhely, Nagykároly
környéke)

szóróvány típusú térségek

ERŐSSÉGEK

- Minden oktatási fokozaton lehetőség van **magyar nyelv oktatásban** való részvételre
- Igen jó az óvodai és kisiskolai oktatás szintjén a szakképzett **pedagógusokkal való ellátottság** mértéke. A közoktatás más fokozatain is jó, néhol a természettudományos területen mutatkoznak hiányok
- A tankönyvek szintjén, a továbbképzési csatornák, tantárgyversenyek, ellenőrzések, oktatási dokumentáció összeállítása szintjén megtekinthető **nagy önállósággal** is rendelkezik az erdélyi magyar oktatás
- Magyar nyelv **továbbtanulási lehetőség** minden felső oktatási szakon (a műszaki és agronómiai terület kivételével)

GYENGESÉGEK, HIÁNYOSSÁGOK

- Domináns kistérség: a **román nyelv tanítási** eredményességének többnyire nem kielégítő volta
- Versengő + szórvány kistérségek: gondja a fennmaradás, a **lemorzsolódás megakadályozása**, a magyar iskolák/ tagozatok megtartása.
- Szórványvidék: a **formális továbbtanulási lehetőséget** biztosító oktatási kínálat hiánya
- Felső oktatás: magasabb besorolású oktatók hiánya (ami nehézséget okozhat egy-egy szak akkreditálás rendjén is)

KIHÍVÁSOK

- Az **anyanyelvi nevelés**re való odafigyelés ne törpüljön el a XXI. század más nevelési kívánalmai között
- Szórványvidéken: a magyar gyerekek ugyanilyen nyelv tanulmányi útvonalon folytassák iskolai pályafutásukat + a magyar tannyelv csoportokban valóban magyar nyelven valósuljon meg az oktatás
- **Pedagógusképzés** és –továbbképzés, a pedagógusi identitás erősítése (pl. magyar pedagógus-továbbképz központ létrehozása)
- **Szakoktatási** központok létrehozása, a duális képzés felkarolása, népszerűsítése

MEGOLDÁSOK

KÖZOKTATÁS

- **Oktatásmin ség:** igen színvonalas oktatás biztosításával tartjuk magyar tannyelv osztályokban a tanulókat
- az afterschool rendszernek a kiépítése lenne a magyar iskolák/ tagozatok mellett (is)
- el nyös lenne a településen belüli iskolák közötti versenyt minimalizálni
- a továbbtanulás lehet ségének cselekv támogatása, több „zsákutcás” szimultán elemi iskola megmentése (pl. Téka Alapítvány)
- együttm ködés, helyi és kistérségi, globálisabb szemlélet érvényesítése.

FELS OKTATÁS (fejlesztési irányok)

- a képzés **min ségbiztosítása**
- a magyar karok és képzési programok konszolidálása
- a magyar magánegyetemek pénzügyi stabilitásának (Sapientia – EMTE, PKE) biztosítása
- kapcsolatok er sítése azokkal a társadalmi szerepel kkel, amelyek a fels oktatás hatékonyságának növelésében érdekeltek
- hiányszakok pótlása magyar nyelven az állami egyetemeken

SZLOVÁKIA: A FELVIDÉKI TANULÁS HELYZETE

Erősségek a magyarság oktatásában

- aránylag fejlett anyanyelv oktatási rendszer: magyar kisebbség iskolái
- új oktatási intézmények
- rendszerváltást követő intézmények

szlovákiai oktatási rendszer:

- 9 osztályos **alapiskolák** → Szlovákiában 297 magyar és vegyes anyanyelvű iskola működik
- **gimnáziumok**
- **szakképzés**

Szaktanárképzés

Szakközépiskola

Tanonciskola

Gyakorlati oktatás központjai

Hiányosságok a magyarság oktatásában

- A szlovákiai magyar oktatás **jogállása rendezetlen, hiányzik a törvényes alapja** → a 245/2008-as közoktatási törvény
- **oktatás nyelve a szlovák nyelv → anyanyelvükön való tanulás**
- anyanyelvi iskolákban folyó oktató-nevelő munka minőségének fejlesztését támogató **szakmai stratégia?**
- megfelel-e minőség **tankönyvekkel** való ellátottság?

Javaslatok a terület fejlesztésére

- **Pedagógusképzés minőségének emelése**
Komárom, Nyitra, Pozsony, Magyarország.
- **Az iskolai pedagógiai program szerepének erősítése**
nemzeti kisebbségek nyelvén oktató iskolák kerettantervei
- **Pedagógus-továbbképzési gyakorlat újragondolása**
- **Értékelés, önértékelés, minőségfejlesztés**
intézmény fő értékei, céljai, kulcsfolyamatai, munka eredményessége
- **Nulladik évfolyam bevezetésének kezdeményezése**
- **A szlovák nyelv oktatási tartalmának és módszereinek megújítása az anyanyelvi iskolákban**

UKRAJNA: A KÁRPÁTALJAI TANULÁS HELYZETE

Erősségek és gyengeségek a magyarság oktatásában (Gabóda 2018)

- **2017. szeptember 5-én elfogadott új oktatási törvény** (általános kerettörvény): a közoktatás korszerűsítését tűzi ki célul
kötelező elemi, általános és középfokú oktatás; tantárgyak; független tesztelés
- **oktatási folyamat nyelve: államnyelv** → anyanyelven való oktatáshoz való jog:

Magyarok: iskola előtti és az általános-, középiskola szinteken

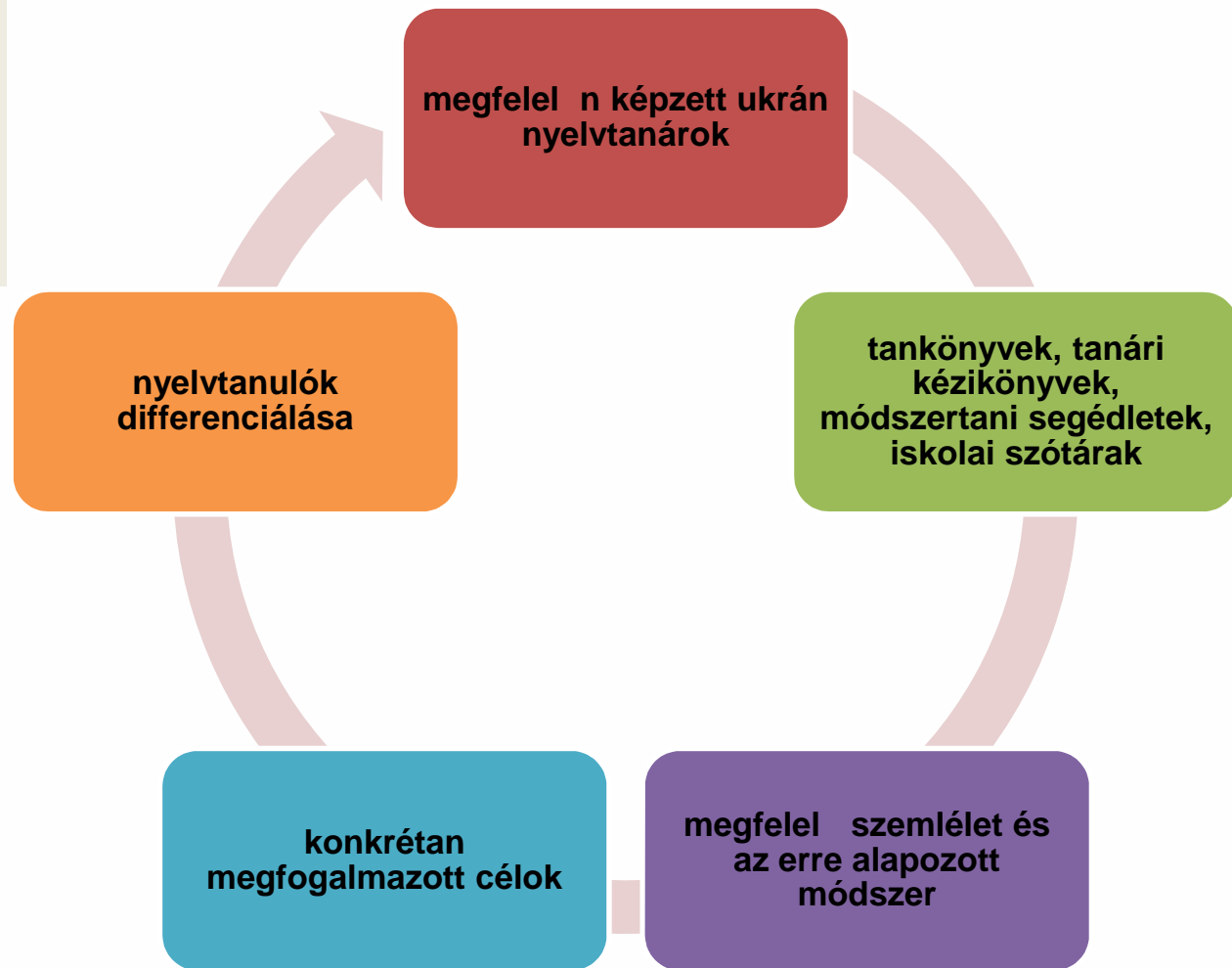
nemzeti kisebbségek:
iskola előtti és az elemi iskolai szinteken (1–4. osztály) engedélyezett.
5–12. osztályokban, szakoktatásban, felsőoktatásban
megszűnik a kisebbségek anyanyelvi oktatása

- **nemzeti kisebbségek nyelvén oktató iskolák önállósága?** külön osztályokban (csoportokban) valósulhat meg, az ukrán nyelven oktató intézményeken belül

Az ukrán nyelv eredményes
oktatását számos tényez
akadályozza:

**Probléma az új oktatási
törvénnyel:**

- **nem foglalkozik a
jelenlegi struktúra
lényegi problémáinak
kérdésével**
- **felnttképzési
rendszer?** (oktatási
kerettörvény 18.
fejezete)

Javaslatok a terület fejlesztésére

- ukrán érettségi és felvételi tesztvizsgán: **ne támasszanak azonos követelményeket** az ukrán és nem ukrán tannyelv iskolában érettségizéssel szemben.
- **más módszereket szükséges alkalmazni az ukrán nyelv tantárgy oktatása folyamán** → ukrán állami finanszírozásban a kisebbségi nyelven (magyar nyelven) oktató iskolák számára speciális **tantervek, tankönyvek, munkafüzetek, módszertani segédanyagok, szótárok**
- **állami szabványok, kerettantervek** felülvizsgálata, átdolgozása
- magyarul is beszélő, sajátosan a magyar tannyelv iskolák számára **ukrán nyelv és irodalom tanárok**
- **felnőttképzési törvény:** „felnőttképzés fejlesztését szolgáló” jogalkotási munkabizottság

ZÁRÓ GONDOLATOK

- A **kisebbségi közösségek megmaradása, az identitás megtartása** és átörökítése szempontjából az oktatási rendszer működésének jellemzői mindig meghatározóak.
- A határon túl élő magyarok **azonosság tudatának** egyik legfontosabb eleme az anyanyelv → átörökítésében nagyfokú szerepe van az **anyanyelvi iskoláknak**.
- Problémák hasonlóak a vizsgált országokban, megoldási törekvések eltérőek
- Intézményes anyanyelvi tantervvel kezdődik: óvodában kezdődik, változó, hol zárul → megszervezése **országonként eltér**

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bartha Csilla (2003): A kisebbségi nyelvek megırzésének lehet ségei és az oktatás. In: NYELVI JOGOK, KISEBBSÉGEK, NYELVPOLITIKA KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN. Magyar Kisebbségi Könyvtár sorozat . Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 56-75. Elérhet : <http://real.mtak.hu/13812/1/kimenet.pdf>
- Dr. Stredl Terézia: Az anyanyelvi oktatás fontosságáról
- Szabómihály Gizella – Lanstyák István (szerk.): Nyelv, Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2011
- Lanstyák István: A magyar nyelv Szlovákiában. Osiris Kiadó, Kalligram Könyvkiadó, MTA Kisebbségkutató M hely, Budapest – Pozsony, 2000
- Dodatok . 4 k Stratégii rozvoja výchovy a vzdelávania v stredných školách v Košickom samosprávnom kraji: Aktualizácia a konkretizácia cie ov Stratégie rozvoja výchovy a vzdelávania v stredných školách v Košickom samosprávnom kraji pre školský rok 2018/2019
- Ádám Erzsébet (2010): Felnttképzés gyerekcip ben. In. Kozma Tamás-Ceglédi Tímea (szerk.): Régió és oktatás: A Partium esete. Debreceni Egyetem Fels oktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD-Hungary), Debrecen, 2010. p.52-58.
- Cserniczkó István – Melnyk Svitlana (2007): Az ukrainai kisebbségek és a nyelvi oktatás. In: Orosz Ildikó szerk.: *Magyarok a Tisza-forrás környékén. A fels -Tisza-vidéki magyarok anyanyelvi-oktatási helyzete egy kutatás tükrében*. Ungvár: PoliPrint. p.120-148. (összesen: 178 oldal)
- Cserniczkó István – Melnyk Svitlana () (2010): (Ukrajna etnikai és nyelvi sokszínű sége. Helyzetelemzés). Kijevi Tarasz Sevcsenko Nemzeti Egyetem – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar F iskola, Ungvár: PoliPrint. p. 164 oldal.
- Cserniczkó István (2012): Az államnyelv oktatásának javítására tett kísérletek Kárpátalján. Alkalmazott Nyelvtudomány. 12. évfolyam, 1-2. szám. 2012. p. 17-32.
- Cserniczkó I. (szerk., 2010): Nyelvek, emberek, helyzetek: a magyar, ukrán és orosz nyelv használata a kárpátaljai magyar közösségben. Ungvár: PoliPrint.
- Cserniczkó István (2018): Jogokról és lehet ségekr l az új ukrán oktatási törvény 7. cikkelye kapcsán. Együtt. 2018/1. szám. p. 78-90.
- Fedinec Csilla – Cserniczkó István (2017): A 2017-es ukrainai oktatási kerettörvény: a szöveg keletkezéstörténete és tartalma. Régió. 2017/3. szám. p. 278-300.
- Fedinec Csilla – Cserniczkó István (2017a): Mi lesz velünk, magyarokkal? Új oktatási törvény Ukrajnában. Közoktatás, 2017/4. szám, p.5-11.
- (2011): http://www.rusnauka.com/7_NND_2009/Pedagogica/43099.doc.htm (Letöltve: 2018. 06. 12.) – Ukrajna Felnttképzési koncepciója, 2011. Szerkesztette: Ljuklyanova Larissza. Megjelent: Felnttképzés – elmélet és gyakorlat. 2011/3. szám. p.8-16.
- Elena Merzliakova (2016): , 2016. június 24. Letöltve: 2018. 09. 09. (<https://prezi.com/bnwyw0xvvd38/presentation/>)
- Orosz Ildikó – Cserniczkó István – Ambrus Pál – Kristofóri Olga (2012): A magyar nyelv /nyelvi oktatás stratégiai kérdései Kárpátalján, 2008. In: Orosz Ildikó (szerk.): Két évtized távlatából. PoliPrint, Ungvár, 67–242.
- Orosz Ildikó (2018): Várhatóan folytatódik a nyomásgyakorlás. Karpatalja.ma/2018.12.31.
- Kapitány Balázs (2016): Lemorzsolódási pontok a romániai magyar oktatási rendszerben. In Barna Gergő , Kapitány Balázs, Kiss Tamás, Márton János és Toró Tibor: *Iskolák veszélyben. Tanulmányok a Székelyföldön kívüli magyar oktatás helyzetér l*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.
- Márton János és Kapitány Balázs (2016): Veszélyeztetett oktatási helyszínek. In Barna Gergő , Kapitány Balázs, Kiss Tamás, Márton János és Toró Tibor: *Iskolák veszélyben. Tanulmányok a Székelyföldön kívüli magyar oktatás helyzetér l*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.
- Murvai László (2017): *Kisebbségben: az erdélyi magyar oktatás néhány jellegzetessége*. URL: <https://www.maszol.ro/index.php/kisebbssegben/85741-kisebbssegben-az-erdelyi-magyar-oktatas-nehany-jellegzetessege>
- Barna Gergő (2016): Az oktatás számokban. A romániai magyar közoktatás 1990 és 2014 között. In Barna Gergő , Kapitány Balázs, Kiss Tamás, Márton János és Toró Tibor: *Iskolák veszélyben. Tanulmányok a Székelyföldön kívüli magyar oktatás helyzetér l*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.

Köszönjük a megtisztelt figyelmet!

markus.edina@arts.unideb.hu

tunde.barabasi@gmail.com

miklosimarta@unideb.hu